

JOURNAL OF ENVIRONMENTAL AND LAND LAW (JELL)

LAW • ENVIRONMENT • SUSTAINABILITY • JUSTICE

OPEN
ACCESS

INTERNATIONAL
PEER-REVIEWED
JOURNAL

OUR FIELDS

- Land law and agrarian relations
- Environmental law and climate change
- Water law and transboundary cooperation
- Urban planning and zoning law
- Natural resources and energy law

OUR INDEXING

Google Scholar

Zenodo

DOI

OpenAIRE

Open Access

DOAJ

<https://unireview.uz/index.php/jell>

Published by
UniLex Global, Uzbekistan

VOLUME 1

ISSUE 1

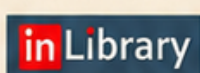
JUNE 2026

"UNILEX GLOBAL" LLC

Ekologiya va yer huquqi jurnali / Journal of Environmental and Land Law

**June, 2026
VOLUME 1, ISSUE 1**

EDITORIAL TEAM

Editor-in-Chief, Tukhtashev Hikmatilla Ismatillaevich - Head of the Department of Legal Sciences, Doctor of Philosophy in Legal Sciences (PhD), TIIAME National Research University, Tashkent, Republic of Uzbekistan.

1. **Editorial Board Members Kholmuminov Juma Toshtemirovich** - Doctor of Legal Sciences (DSc), Professor, Department of Environmental Law, Tashkent State University of Law, Tashkent, Republic of Uzbekistan.
2. **Editorial Board Members Fayziev Shukhrat Khasanovich** - Doctor of Legal Sciences (DSc), Professor, Department of Environmental Law, Tashkent State University of Law, Tashkent, Republic of Uzbekistan.
3. **Editorial Board Members Uzakova Gozal Sharipovna** - Doctor of Legal Sciences (DSc), Professor, Department of Environmental Law, Tashkent State University of Law, Tashkent, Republic of Uzbekistan.
4. **Editorial Board Members Narzullaev Olim Kholmamatovich**, Doctor of Legal Sciences (DSc), Professor, Department of Environmental Law, Tashkent State University of Law, Tashkent, Republic of Uzbekistan.
5. **Editorial board members Kenjaev Rustam Khaydarovich**, Candidate of Legal Sciences (PhD), Professor, Head of the Department of Environmental Law, Tashkent State University of Law, Tashkent, Republic of Uzbekistan.
6. **Editorial Board Members Utegenov Ongarbay Dariyabayeovich** - Doctor of Legal Sciences (DSc), Professor, Department of Finance, Tashkent University of Chemical Technology – International University, Tashkent, Republic of Uzbekistan.
7. **Editorial Board Members Hayitov Hasan Shermatovich** - Candidate of Legal Sciences (PhD), Investigator, Shykhontohur District Division, Department for Combating Economic Crimes under the Prosecutor General's Office of the Republic of Uzbekistan, Tashkent, Republic of Uzbekistan.
8. **Editorial Board Members Khodjaeva Aziza Bakhtiyarovna** - Doctor of Philosophy in Legal Sciences (PhD) "Academy of Labor and Social Relations" under the Federation of Trade Unions of the Republic of Uzbekistan, Tashkent, Republic of Uzbekistan.
9. **Editorial Board Members Nishonov Abdulloh Ubaydulloh ugli** - Senior Lecturer Tashkent State University of Law, Tashkent, Republic of Uzbekistan.
10. **Editorial Board Members Makhkamov Durbek Nematovich** - Doctor of Legal Sciences (DSc), Professor, Dean, Faculty of Public Law, Tashkent State University of Law, Tashkent, Republic of Uzbekistan.
11. **Editorial Board Members Usmanov Muhammad Bahritdinovich** - Doctor of Legal Sciences (DSc), Professor, University of Public Safety of the Republic of Uzbekistan, Tashkent, Republic of Uzbekistan.
12. **Editorial Board Members Juraev Yuldash Achilovich** - Doctor of Legal Sciences (DSc), Associate Professor Senior Researcher, Parliamentary Research Institute under the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, Tashkent, Republic of Uzbekistan.
13. **Editorial Board Members Nurmatov Mirgolib Mirzayevich** - Doctor of Legal Sciences (DSc), Professor, Head of the Department of Special Legal Sciences and Military Diplomacy, University of Public Safety of the Republic of Uzbekistan, Tashkent, Republic of Uzbekistan.
14. **Editorial Board Members Bobokulov Shoxnazar Ochilovich** - Candidate of Legal Sciences, Associate Professor, Acting Professor, Department of Legal Sciences, Tashkent International University, Tashkent, Republic of Uzbekistan.
15. **Editorial Board Members Mirzaabdullaeva Matluba Rustamovna** - Candidate of Legal Sciences, Associate Professor Associate Professor, Department of Environmental Law, Tashkent State University of Law, Tashkent, Republic of Uzbekistan.
16. **Editorial Board Members Allayorov Tulqin Ruziqulovich** - Doctor of Philosophy in Philology (PhD), Associate Professor Nizami Named Tashkent State Pedagogical University, Tashkent, Republic of Uzbekistan.

Original research article

BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI, EKOLOGIYA VA INSON HUQUQLARI TAMOYILLARINING O‘ZARO UYG‘UNLIGI

To‘laganov Abdumannop Abdujabborovich
O‘zbekiston Respublikasi FA Davlat va huquq instituti
direktori o‘rinbosari, yuridik fanlari doktori, professor

MAQOLA MA‘LUMOTI

Kalit so‘zlar:

barqaror rivojlanish,
ekologiya,
inson huquqlari,
ekologik huquqlar,
2030 kun tartibi,
ijtimoiy adolat,
avlodlar o‘rtasidagi adolat,
fuqarolik jamiyati, ekologik
xavfsizlik.

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada barqaror rivojlanish maqsadlari, ekologiya va inson huquqlari o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikning nazariy-huquqiy asoslari tahlil qilingan. Barqaror rivojlanish konsepsiyasining vujudga kelishi, uning asosiy tamoyillari, inson huquqlari tizimi bilan uyg‘un jihatlari hamda mazkur sohada milliy va xorijiy olimlar tomonidan bildirilgan ilmiy qarashlar tadqiq etilgan. Shuningdek, O‘zbekistonda barqaror rivojlanish va inson huquqlarini ta‘minlashning konstitutsiyaviy-huquqiy asoslari ochib berilgan. Maqola yakunida sohaga doir qonunchilik va institutsional mexanizmlarni takomillashtirishga qaratilgan takliflar ilgari surilgan.

THE INTERRELATIONSHIP BETWEEN THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS, ECOLOGY AND HUMAN RIGHTS PRINCIPLES

ARTICLE INFO

Keywords:

sustainable development,
ecology,
human rights, environmental
rights, 2030 Agenda,
social justice,
intergenerational justice, civil
society, environmental
security.

ABSTRACT

This article analyzes the theoretical and legal foundations of the interrelationship between the Sustainable Development Goals, ecology and human rights. It examines the emergence of the concept of sustainable development, its fundamental principles, its harmonized aspects with the human rights system, as well as the scientific views expressed by national and foreign scholars in this field. The article also reveals the constitutional and legal foundations for ensuring sustainable development and human rights in Uzbekistan. In conclusion, the article puts forward proposals aimed at improving legislation and institutional mechanisms in this area.

ВЗАИМОСВЯЗЬ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ, ЭКОЛОГИИ И ПРИНЦИПОВ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА

ИНФОРМАЦИЯ СТАТЬИ

Ключевые слова: устойчивое развитие, экология, права человека, экологические права, Повестка дня на период до 2030 года, социальная справедливость, межпоколенческая справедливость, гражданское общество, экологическая безопасность.

АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируются теоретико-правовые основы взаимосвязи между целями устойчивого развития, экологией и правами человека. Исследуются становление концепции устойчивого развития, её основные принципы, аспекты согласованности с системой прав человека, а также научные взгляды отечественных и зарубежных учёных в данной сфере. Кроме того, раскрываются конституционно-правовые основы обеспечения устойчивого развития и прав человека в Узбекистане. В заключение статьи выдвигаются предложения, направленные на совершенствование законодательства и институциональных механизмов в данной области.

KIRISH

Jahonda globallashuv jarayonlarining jadallashuvi davlatlar oʻrtasidagi oʻzaro bogʻliqlikni kuchaytirib, iqtisodiy oʻsish, ijtimoiy taraqqiyot va ekologik xavfsizlik oʻrtasidagi muvozanatni taʼminlash masalasini dolzarb qilib qoʻydi. Ushbu sharoitda barqaror rivojlanish konsepsiyasi jahon hamjamiyati oldida turgan murakkab muammolarga tizimli yondashuv sifatida shakllandi.

Barqaror rivojlanish tushunchasi ilmiy va siyosiy muomalaga keng miqyosda Brundtland komissiyasining “Our Common Future” maʼruzasi orqali kirib kelgan boʻlib, unda mazkur tushuncha hozirgi avlod ehtiyojlarini kelajak avlodlar ehtiyojlariga zarar yetkazmagan holda qondirish sifatida taʼriflangan. Keyinchalik ushbu yondashuv 2015-yilda qabul qilingan “2030-yilgacha barqaror rivojlanish kun tartibi”da xalqaro miqyosda mustahkamlandi. Mazkur hujjatda 17 ta barqaror rivojlanish maqsadi va 169 ta vazifa belgilangan boʻlib, ularning oʻzaro bogʻliq va ajralmas ekani alohida taʼkidlangan.

Inson huquqlari zamonaviy xalqaro huquqning asosiy institutlaridan biri hisoblanadi. 1948-yilda qabul qilingan Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi barcha insonlar uchun tenglik, qadr-qimmat va erkinlik tamoyillarini umum eʼtirof etilgan huquqiy standart sifatida belgilab berdi. Shu nuqtayi nazardan, barqaror rivojlanish va inson huquqlari bir-biridan ajralgan holda emas, balki oʻzaro bogʻliq huquqiy va ijtimoiy hodisalar sifatida baholanishi lozim.

Barqaror rivojlanish faqat iqtisodiy o'sish tushunchasi bilan cheklanmaydi. U iqtisodiy taraqqiyot, ijtimoiy tenglik va ekologik muvozanatning uyg'unligini ifoda etuvchi kompleks kategoriya hisoblanadi. Mazkur yondashuvda inson manfaatlarini ustuvor o'rin egallaydi, chunki taraqqiyotning haqiqiy maqsadi iqtisodiy ko'rsatkichlarni oshirish emas, balki inson uchun munosib va xavfsiz hayot sharoitini yaratishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Xorijiy olim Amartya Sen rivojlanishni inson erkinliklari va imkoniyatlarining kengayishi sifatida talqin qiladi. Uning fikricha, jamiyat taraqqiyotini baholashda faqat daromad yoki ishlab chiqarish hajmi emas, balki shaxsning ta'lim olish, sog'lig'ini saqlash, ijtimoiy hayotda ishtirok etish va o'z salohiyatini namoyon etish imkoniyatlari asosiy mezon hisoblanadi. Mazkur yondashuv barqaror rivojlanishni inson huquqlarining amaliy ifodasi sifatida anglash imkonini beradi.

Edith Brown Weissning avlodlar o'rtasidagi adolat to'g'risidagi konsepsiyasi barqaror rivojlanishning yana bir muhim nazariy tayanchini tashkil etadi. Uning qarashiga ko'ra, har bir avlod ekologik barqarorlikni ta'minlash va tabiiy resurslardan foydalanishda kelajak avlodlar manfaatlarini ham hisobga olishi shart. Shu bois barqaror rivojlanish faqat bugungi kun manfaatlarini emas, balki kelajak avlodlar huquqlarini ham muhofaza qilishga qaratilgan huquqiy va axloqiy majburiyat sifatida namoyon bo'ladi.

Inson huquqlari barqaror rivojlanishning mazmuniy asosini tashkil etadi. Chunki qashshoqlikka barham berish, ochlikni kamaytirish, sifatli ta'lim, tibbiy xizmat, gender tengligi, toza suv va sog'lom atrof-muhit kabi yo'nalishlar inson huquqlarining asosiy tarkibiy qismlari bilan bevosita bog'liqdir.

BMTning Inson huquqlari bo'yicha oliy komissari boshqarmasi 2030 kun tartibini inson huquqlarini ro'yobga chiqarishga qaratilgan global dastur sifatida baholaydi. Unda "hech kimni chetda qoldirmaslik" tamoyili alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur tamoyil tenglik, kamsitmaslik va ijtimoiy adolat g'oyalarini mustahkamlab, barqaror rivojlanishning insonparvarlik mohiyatini ochib beradi.

Barqaror rivojlanish maqsadlari mazmunan inson huquqlarining amaliy ko'rinishi hisoblanadi. Masalan, qashshoqlikni kamaytirish insonning munosib turmush darajasiga bo'lgan huquqi bilan, sifatli ta'lim ta'lim olish huquqi bilan, gender tenglik esa tenglik va kamsitmaslik prinsiplari bilan bog'liqdir. Shuningdek, toza va sog'lom atrof-muhitda yashash huquqi zamonaviy sharoitda inson huquqlarining yangi avlod huquqlari doirasidagi muhim tarkibiy qismi sifatida baholanmoqda.

John Knox va BMTning tegishli maxsus ma’ruzalarida atrof-muhitning buzilishi insonning hayot, sog’liq, suv va oziq-ovqatga bo’lgan huquqlariga bevosita tahdid solishi qayd etilgan. BMT Bosh Assambleyasi 2022-yilda toza, sog’lom va barqaror atrof-muhitni inson huquqi sifatida e’tirof etdi. Bu esa ekologik huquqlarni barqaror rivojlanishning markaziy elementlaridan biriga aylantirdi.

Xorijiy ilmiy adabiyotlarda barqaror rivojlanish va inson huquqlari o’rtasidagi aloqadorlik keng tadqiq etilgan. Amartya Senning rivojlanishni erkinliklar kengayishi sifatida anglatuvchi nazariyasi mazkur masalani inson qadr-qimmatini nuqtayi nazaridan talqin qiladi. Edith Brown Weiss esa ekologik muvozanat va kelajak avlodlar manfaatlarini xalqaro huquqning asosiy tamoyillaridan biri sifatida baholaydi.

Sakiko Fukuda-Parr fikricha, Barqaror rivojlanish maqsadlari avvalgi global rivojlanish dasturlariga nisbatan ancha keng qamrovli va transformativ xususiyatga ega bo’lib, ular tengsizlik, ishtirok, gender adolati va hisobdorlik kabi masalalarni ham qamrab oladi. Bu qarashdan kelib chiqib, SDGlar faqat iqtisodiy yoki ijtimoiy emas, balki huquqiy va institutsional islohotlarni ham taqozo etishi anglashiladi.

Milliy ilmiy adabiyotlarda ham mazkur masalaga alohida e’tibor qaratilgan. M. Sh. Usmanov barqaror rivojlanish maqsadlarini o‘zaro bog‘liq, bir-birini mustahkamlovchi va to‘ldiruvchi tizim sifatida baholaydi hamda ularni inson huquqlarini ta’minlash bilan uyg‘un ravishda tahlil qiladi. Ushbu yondashuv SDGlarning faqat iqtisodiy dastur emas, balki inson manfaatlariga yo‘naltirilgan keng qamrovli ijtimoiy-huquqiy platforma ekanini ko‘rsatadi.

B. A. Narimanov nodavlat notijorat tashkilotlarini jamiyat hayotidagi ijtimoiy, iqtisodiy, ekologik va madaniy-ma’rifiy muammolarni hal qilishda, shuningdek, BMTning 2030-yilgacha belgilangan 17 ta maqsad va 169 ta vazifalarini amalga oshirishda davlatning muhim hamkori sifatida baholaydi. Mazkur fikr barqaror rivojlanish va inson huquqlarini ta’minlashda fuqarolik jamiyati institutlarining o‘rni nihoyatda muhim ekanini anglatadi.

Shu ma’noda, milliy va xorijiy olimlar qarashlarini umumlashtirgan holda shunday xulosaga kelish mumkinki, barqaror rivojlanish inson huquqlarining amaliy mexanizmi, inson huquqlari esa barqaror rivojlanishning huquqiy va axloqiy poydevori hisoblanadi.

O‘zbekistonda barqaror rivojlanish va inson huquqlarini ta’minlash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 21-fevraldagi 83-son qarori bilan 2030-yilgacha bo‘lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalar, ularni amalga oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar rejasi, shuningdek, muvofiqlashtiruvchi va ekspert guruhlarini tizimi belgilangan.

“O‘zbekiston — 2030” strategiyasida ham inson kapitalini rivojlantirish, sifatli ta’lim, aholi salomatligini muhofaza qilish, kambag‘allikni qisqartirish, ekologik barqarorlikni ta’minlash kabi vazifalar davlat taraqqiyotining ustuvor yo‘nalishlari sifatida belgilangan. Bu holat milliy islohotlarning SDGlar va inson huquqlari bilan uyg‘un ravishda amalga oshirilayotganini ko‘rsatadi.

Yangi tahrirdagi O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida ham inson huquqlari va barqaror rivojlanish tamoyillari o‘zaro bog‘liq holda mustahkamlangan. Xususan, Konstitutsiyaga muvofiq har kim sog‘lig‘ini saqlash va malakali tibbiy xizmatdan foydalanish huquqiga ega, har kim qulay atrof-muhitga hamda uning holati to‘g‘risida ishonchli axborot olish huquqiga ega, har kim ta’lim olish huquqiga ega. Shuningdek, yer, yer osti boyliklari, suv, o‘simlik va hayvonot dunyosi hamda boshqa tabiiy resurslar umummilliy boylik ekani, ulardan oqilona foydalanish zarurligi va ular davlat muhofazasida ekani belgilab qo‘yilgan.

Mazkur konstitutsiyaviy normalar barqaror rivojlanishni huquqiy jihatdan ta’minlashda muhim ahamiyatga ega. Zero, inson huquqlarini ta’minlash faqat deklarativ tamoyil emas, balki aniq huquqiy majburiyatlar tizimiga tayanadi.

Amaldagi islohotlarga qaramasdan, mazkur sohada qator vazifalar dolzarb bo‘lib qolmoqda.

Birinchidan, barqaror rivojlanish va inson huquqlari o‘rtasidagi bog‘liqlikni ifodalovchi yagona milliy konseptual hujjat qabul qilinishi maqsadga muvofiq. Bunday hujjat sohaviy islohotlarni umumiy huquqiy yondashuv asosida muvofiqlashtirish imkonini beradi.

Ikkinchidan, ekologik huquqlarning amaliy kafolatlarini kuchaytirish zarur. Bu borada atrof-muhit to‘g‘risidagi axborotdan foydalanish, jamoatchilik ishtirokini kengaytirish va ekologik odil sudlov mexanizmlarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Uchinchidan, ta’lim tizimiga barqaror rivojlanish va inson huquqlari masalalariga bag‘ishlangan maxsus o‘quv kurslarini keng joriy etish lozim. Chunki mazkur sohadagi huquqiy madaniyat va ijtimoiy mas’uliyat darajasi ko‘p jihatdan ta’lim orqali shakllanadi.

To‘rtinchidan, davlat organlari faoliyatida hisobdorlik va ochiqlikni kuchaytirish, ayniqsa, BRMLar ijrosini inson huquqlari indikatorlari bilan bog‘liq holda baholash mexanizmlarini takomillashtirish talab etiladi. Bunda fuqarolik jamiyati institutlari, nodavlat notijorat tashkilotlari va ommaviy axborot vositalarining ishtiroki muhim ahamiyatga ega.

XULOSA

Xulosa o‘rnida shuni ta’kidlash joizki, barqaror rivojlanish maqsadlari va inson huquqlari zamonaviy huquqiy taraqqiyotning o‘zaro bog‘liq va bir-birini to‘ldiruvchi tarkibiy

qismlaridir. Barqaror rivojlanish inson huquqlarining amaliy ro'yobiga xizmat qiladi, inson huquqlari esa barqaror rivojlanishning huquqiy va axloqiy poydevorini tashkil etadi.

Milliy va xorijiy olimlar qarashlari mazkur munosabatning nazariy asoslarini mustahkamlaydi. Amartya Sen rivojlanishni inson erkinliklari bilan, Edith Brown Weiss esa kelajak avlodlar manfaatlari bilan bog'lasa, milliy tadqiqotchilar barqaror rivojlanishni inson huquqlari, ijtimoiy tenglik va fuqarolik jamiyati ishtirokisiz tasavvur etib bo'lmashligini ta'kidlaydilar.

Shu bois, barqaror rivojlanishni faqat iqtisodiy o'sish dasturi sifatida emas, balki inson qadri, ijtimoiy adolat, ekologik xavfsizlik va huquqiy davlatchilikni ta'minlashga qaratilgan kompleks huquqiy model sifatida baholash maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. BMT. "Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development".
2. OHCHR. "About the 2030 Agenda on Sustainable Development".
3. BMT. "Universal Declaration of Human Rights".
4. UN / Brundtland Commission. "Our Common Future" va "The Brundtland Report – 20 Years On".
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 21-fevraldagi 83-son qarori.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son Farmoni.
7. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, 2023-yil 30-aprel.
8. Akmal Saidov. Ijtimoiy rivojlanish, inson salohiyati va "hech kimni chetda qoldirmaslik" haqidagi mulohazalar.
9. Mahbuba Xamidova. "Atrof-muhitni muhofaza qilish sohasida yechimi kutilayotgan chora-tadbirlar".
10. N. Sabirov. Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda NNT va fuqarolik jamiyati institutlarining roli haqidagi tadqiqot.
11. Amartya Sen, Edith Brown Weiss, Sakiko Fukuda-Parr, Mihir Kanade, John Knox va boshqalarning nazariy yondashuvlarini aks ettiruvchi manbalar.